

Лекція 5

Змагальна діяльність в спортивних іграх

План:

1. Структура змагальної діяльності в спортивних іграх.
2. Основні параметри змагальної діяльності.
3. Результат змагальної діяльності.

Основні параметри змагальної діяльності в спортивних іграх виділяються і фіксуються за допомогою спеціальних, спостережень в умовах найбільших змагань за діями найсильніших спортсменів світу. Ознаки, що відображали параметри змагальної діяльності, називають цільовими, так як їх виконання забезпечує досягнення поставленої мети - перемогти в змаганнях.

Перемога в змаганнях представляє собою кінцеву мету змагальної діяльності, її досягнення складається з послідовного вирішення спортсменами ряду приватних завдань, що виникають перед ними в процесі просування до головної мети. Елементи діяльності по виконанню окремих завдань називають діями, які, в свою чергу, складаються з операцій. Зміст дій, операцій і умови, в яких виконує їх спортсмен в процесі змагань, і визначають структуру змагальної ігрової діяльності.

Тільки маючи показниками змагальної діяльності кожного спортсмена, можна оцінити ефективність його дій і визначити шляхи вдосконалення його майстерності в процесі тренування.

Структуру змагальної діяльності в спортивних іграх складають компоненти, які ієрархічно розташовані умовно в кілька рівнів. Компоненти і рівні структури змагальної діяльності розташовані за принципом «матрьошок», вкладених одна в іншу; перший компонент - найбільша, в неї «вкладені» всі наступні

Перший компонент (верхній рівень) становить системно-цілісне протиборство спортсменів двох команд, в якому представлені і «результуючий» всі компоненти структури в їх взаємозв'язку.

Другий компонент складають командні тактичні дії в нападі та обороні: якщо в даний момент для однієї команди дії нападники, то для іншої команди в цей же момент дії будуть захисні. Команди по черзі знаходяться в ролі нападників і захищаються. Командні тактичні дії - системи гри в нападі або обороні - є визначальним фактором для вибору техніко-тактичних дій і їх розвитку в часі і в просторі. Одна команда враховує можливості своїх гравців і особливості гри в захисті команди суперника, коли вибирає ту чи іншу систему гри в нападі. Захищається ж команда, з огляду на особливості системи гри команди суперника, протиставляє свою систему оборони.

Третій компонент утворюють групові тактичні дії в нападі (комбінації) і обороні - в них знаходять реалізацію командні тактичні дії.

За аналогією з командними тактичними діями групові дії здійснюються одночасно: гравці однієї команди виконують тактичну комбінацію в нападі, гравці іншої команди взаємодіють між собою, організовуючи захисні дії

проти конкретної комбінації і її виконавців. Таким чином, групові тактичні дії залежать від прийнятої системи гри і є її розвитком.

Четвертий компонент структури утворюють індивідуальні тактичні дії в нападі та захисті - наступний крок у розвитку змагальної діяльності. Індивідуальні дії пов'язані з конкретними груповими і ними обумовлені: в нападі в залежності від тактичної комбінації, з одного боку, і захисних дій конкретних гравців команди суперника - з іншого; в захисті в залежності від системи захисту і своїх групових

дій, а також від конкретних виконавців, які будуть доповнювати тактичну комбінацію в нападі в команді суперника.

П'ятий компонент структури складають прийоми гри (техніка), за допомогою яких спортсмени здійснюють змагальну діяльність при безпосередньому впливі на м'яч, шайбу і ін. Це як би заключний крок у розвитку змагальних дій: командні – групові - індивідуальні (тактика) - прийом гри (техніка). Цей компонент «результує», тобто якість його виконання безпосередньо відбивається на ефективності змагальної діяльності (виграш м'яча, очки або програш). Прийоми гри поділяються на прийоми гри в нападі та захисті.

Шостий компонент складають фізичні здібності (руховий потенціал), що забезпечують ефективність і надійність техніко-тактичних дій в ігровій змагальній діяльності (швидкісні, силові, швидко-силові, витривалість, координаційні здібності, гнучкість). Першорядне значення тут має рівень розвитку фізичних здібностей та вміння реалізувати їх в процесі виконання техніко-тактичних дій.

Сьомий компонент складають психічні якості і властивості особистості спортсменів; рівень їх сформованості і ступінь прояву в умовах змагальної діяльності істотно впливають на її ефективність. Особливо це важливо при однаковому рівні спортивної майстерності суперників.

Восьмий і дев'ятий компоненти складають функціональні можливості і морфологічні ознаки організму спортсменів, що забезпечують їм надійність і ефективність техніко-тактичних дій протягом усього часу, протягом якого розгортається змагальна діяльність.

Фактори, що визначають ефективність змагальної діяльності в спортивних іграх

На основі аналізу структури змагальної ігрової діяльності спортсменів, виявлення значимості її компонентів по відношенню до спортивного результату визначають чинники, від яких залежать ефективність змагальної діяльності і рівень спортивних досягнень у спортивній грі. Найбільш істотними є наступні фактори.

Перший фактор - оснащеність спортсменів прийомами гри (арсенал техніки). Значимість цього фактора визначається тим, що змагальне протиставлення в спортивній грі регламентується правилами, відповідно до яких гравці можуть здійснювати змагальну діяльність за допомогою спеціальних в кожній грі дій - прийомів гри. Даний фактор має найважливіше значення: з одного боку, без володіння прийомами гри неможлива ігрова

змагальна діяльність; з іншого боку - чим ширше арсенал техніки гри і досконаліше навички володіння прийомами гри, тим вище змагальний потенціал спортсменів.

Другий фактор - оснащеність спортсменів тактичними діями (арсенал тактики). Ступінь досконалості і арсенал тактичних дій служать вирішальним умовою реалізації технічного потенціалу (арсеналу техніки) в умовах гри і змагань.

Перший і другий фактори взаємопов'язані: тактичні дії (арсенал, ефективність) прямо залежать від арсеналу техніки і технічної майстерності спортсменів, а максимальна реалізація арсеналу техніки в грі повністю залежить від різноманітності тактичних дій і тактичної майстерності гравців. Тому правомірно говорити про техніко-тактичному майстерності спортсменів.

Третій фактор - «застосовність» техніко-тактичного арсеналу. Недостатньо добре вивчити і виконувати прийоми гри і тактичні дії - командні, групові, індивідуальні в нападі й обороні. Вирішальне значення має вміння в повному обсязі застосовувати технічні прийоми і тактичні дії в умовах гри і змагань. З практики відомо, що більшість спортсменів знає і вміє набагато більше того, що вони застосовують на змаганнях, особливо в грі з рівним по силам суперником і в екстремальних умовах.

Четвертий фактор - ефективність техніко-тактичних дій в умовах змагальної діяльності. Ефективність визначається за певними для кожної спортивної гри показниками - виграш і програш м'яча (шайби), взяття воріт тощо. На підставі цих показників визначається переможець зустрічі (в деяких іграх можливий нічийний результат). Виграш зустрічі і число перемог (нічиїх) в змаганнях складають спортивний результат в спортивних іграх.

П'ятий фактор - майстерність виконання ігрової функції (амплуа) кожним гравцем в команді, яка визначається йому на основі індивідуальних особливостей, урахування рівня підготовленості за компонентами гри і т. Д. Це дає можливість комплектувати команду таким чином, щоб вона представляла злагоджений ансамбль, ефективно діючий як в нападі, так і в обороні, даючи можливість кожному спортсмену найкращим чином проявити себе в умовах змагальної діяльності.

Шостий фактор - активність («агресивність»), творчість («ігровий інтелект»), рівень вольових і моральних якостей, спрямовані на ефективне виконання тактичного плану гри і максимальну мобілізацію зусиль спортсменів в екстремальних умовах змагань.

Сьомий фактор - рівень розвитку фізичних і психічних якостей і здібностей, специфічних для змагальної ігрової діяльності в спортивній грі.

Шостий і сьомий фактори виявляються вирішальними при рівновазі інших факторів.

Восьмий і дев'ятий фактори - рівень функціональних можливостей і морфологічних показників стосовно до специфічних вимог змагальної діяльності в конкретній спортивній грі.

Десятий і одинадцятий чинники - вік і спортивний стаж спортсменів. За інших рівних завжди вища ефективність змагальної діяльності в спортивній грі буде у спортсменів, що мають перевагу в віці і стаж занять спортивною грою.

Дванадцятий фактор - ефективне функціонування системи, що об'єднує всю сукупність заходів, спрямованих на підготовку спортсменів, здатних показувати найвищі спортивні результати в найбільших міжнародних змаганнях, підготовку кваліфікованих спортивних резервів, на використання спортивної гри в якості засобу масової спортивної роботи.